

Onderzoek naar Wespenspiegelaars in de Kempen 2004

Jacques van Kessel en Pieter Wouters

In navolging op de verkenningen in 2001, 2002 en 2003 is er ook in 2004 naar Wespenspiegelaars gekeken.

Inleiding

Er is ook dit jaar weer een zelfde opzet gehanteerd als in 2003. Gekozen is om in een vast omlijnd gebied te gaan werken. In dit gebied gaan we de komende jaren proberen zoveel mogelijk gegevens over de Wespenspiegelaar te verzamelen.

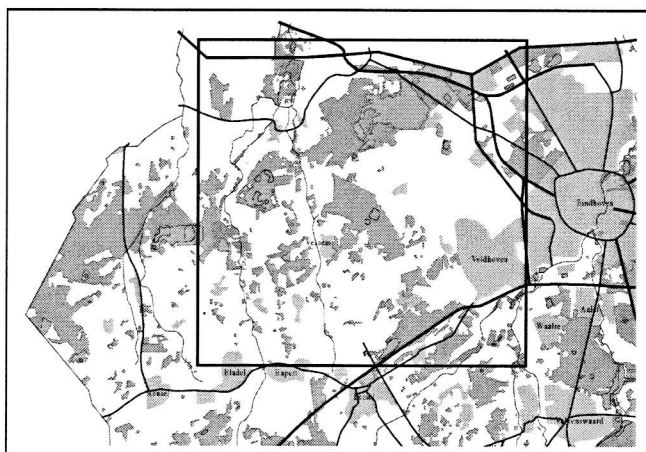
Het onderzoeksgebied

Het in 2004 onderzochte gebied is 224 km² groot en is, ruwweg, gelegen binnen de vierhoek Bladel, Veldhoven, Eindhoven-noord en Diessen. (Zie figuur 1) Binnen dit gebied liggen enkele grotere bosgebieden zoals: Oirschotse Heide, Landgoed 's Heerenvijvers, Landgoed De Baest, Landgoed de Wielewaal, Spreeuwelse Heide, Landschotse Heide, Netterselse Heide, Beerse Broek, Buikheide-Halve Mijl, Wolfhoekse Heide en Sprankelbossen.

Naast deze grote bosgebieden liggen er talloze kleinere bosgebieden en bosjes in het agrarische landschap. Dit agrarische deel wordt voor het overgrote deel intensief gebruikt. De akkerbouw heeft hierin het grootste aandeel. En binnen de akkerbouw heeft de maïs teelt weer het grootste aandeel. Tenslotte wordt het gebied voor een deel doorsneden door de beekdalen van de Grote en Kleine Beerze, de Dommel, de Run en Keersop. In deze beekdalen liggen nog diverse beekbegeleidende bosjes.

Methode

In de periode 10 juli t/m 8 augustus 2004 is in het onderzoeksgebied dagelijks naar Wespenspiegelaars gekeken. Daarna is ook nog een aantal losse dagen in augustus gekeken. Het kijken naar Wespenspiegelaars werd gedaan door te posten op een locatie met goed uitzicht over een bosgebied.

Figuur 1. Ligging van het onderzoeksgebied

Daar werd dan tussen de drie en zes uur gepost. Hierbij werd voortdurend de horizon en de lucht afgezocht op vliegende Wespenspiegelaars. Als belangrijk hulpmiddel werd daarbij steeds een of meerdere telescopen gebruikt.

Werd er op een locatie heel de dag niets gezien, dan werd er nog een dag extra gepost. Komt in een bosgebied een Wespenspiegelaar voor dan heb je in de meeste gevallen na twee tot drie uur posten wel een waarneming kunnen optekenen. Ook in 2004 is er alleen gepost op dagen met redelijk mooi weer, zonder neerslag en/of harde wind. De waarnemingen zijn steeds nauwkeurig ingetekend op een topografische kaart (1: 25000) met de vermelding: waar komt de vogel vandaan, waar vliegt hij naar toe en is hij wel of niet prooidragend.

Indien mogelijk is er ook een tekening gemaakt van de onderkant van de vogel

Zo kan men op een waarnemingspunt vaststellen of het om steeds hetzelfde exemplaar gaat of dat er meerdere in het spel zijn.

De beschreven methode wordt al negen jaar toegepast in het bosgebied Buikheide - Halve Mijl (500 ha).

Wespendif met wespenraat

Foto: Henk Munsters

Nadeel van deze methode is wel dat je vanaf de grond niet zo nauwkeurig kunt zien waar een vogel vandaan komt en waar hij naar toe vliegt. Vanuit hoge posten, bijvoorbeeld een hoge boomtop, is het waarnemen en intekenen natuurlijk veel nauwkeuriger. Maar helaas, ook dit jaar is er geen 'topwerk' verricht omdat de meeste van ons hoogtevrees hebben!

Om het onderzoek extra te ondersteunen is een simultaantelling in het onderzoeksgebied gehouden. Tijdens deze telling in juli is er op zeven plaatsen met meerdere waarnemers gepost tussen 9.30 uur en 14.00 uur.

Naast het vaststellen van territoria werd er ook veel aandacht besteed aan het vinden van nesten. Dit om een beter inzicht te krijgen in de broedbiologie van de Wespendif.

Resultaten

In de periode juli t/m augustus 2004 zijn er in totaal negen verschillende territoria vastgesteld binnen het onderzoeksgebied (zie figuur 2) en een geschat aantal van twaalf territoria. In 2003 was respectievelijk dit aantal nog acht en dertien. Binnen deze negen territoria zijn slechts twee nesten gevonden en deze zijn dus wel succesvol geweest, maar helaas met elk slechts een onv. die is uitgevlogen. Dus slechts twee nesten in ons studie gebied met elk maar een onvolwassen exemplaar uitgevlogen, dat is een mager resultaat.

Daarnaast hebben we bij twee andere lokaties geen nest gevonden maar wel diverse voedselvluichten, en een andere lokatie met slechts één voedselvluicht. Hieruit zou je mogen concluderen dat er nog minstens twee tot drie nesten meer zijn geweest. Bij de Groote Beerse zijn echter enkele voedselvluichten waargenomen, zelfs in de regen, maar na meerdere dagen te hebben gepost verder geen voedselvluichten meer waargenomen, het is dus waarschijnlijk dat hier een broedgeval is mislukt. Verdere zoekacties bij deze lokaties hebben helaas geen nesten opgeleverd. Een beperking in 2004 in dit grote werkgebied was wel een lager aantal medewerkers die zelfstandig gebieden controleerden, hierdoor zijn een aantal gebiedjes niet of onvoldoende gecontroleerd.

Toch moeten we elk jaar opnieuw naast de bezette nesten ook de lege nesten met enige regelmaat controleren. Dan kun je zien of ze nog onderhouden worden. Dit is makkelijk te zien aan de verse takken die op het nest worden aangebracht.

Naast de grotere bosgebieden blijkt dat ook kleinere beekdalbossen in de Kempen in trek te zijn bij Wespendifen. Ook in 2004 was het aantal waarnemingen van onvolwassen Wespendifen weer minimaal, zelfs in de buurt van de nestplaatsen. Het zijn erg onopvallende vogels!

Wespendif vliegt van het nest af

Foto: Wim Deeben

Gebied	Aantal eieren	Aantal jongen	Nestboom soort	Aantal territorium
Oirschotse Heide, Middelbeers		1	Douglas	
De Baest, Middelbeers		1	Berk	
Gemeentebossen Eersel				X
Beerse Broek, Bladel *				X
Bossen Vessem				X
Vlasrootvennen, Veldhoven *				X
Landgoed de Wielewaal				X
Landschotse Heide				X
Buikheide-zuid *				X

* wel voedselvlucht(en) waargenomen

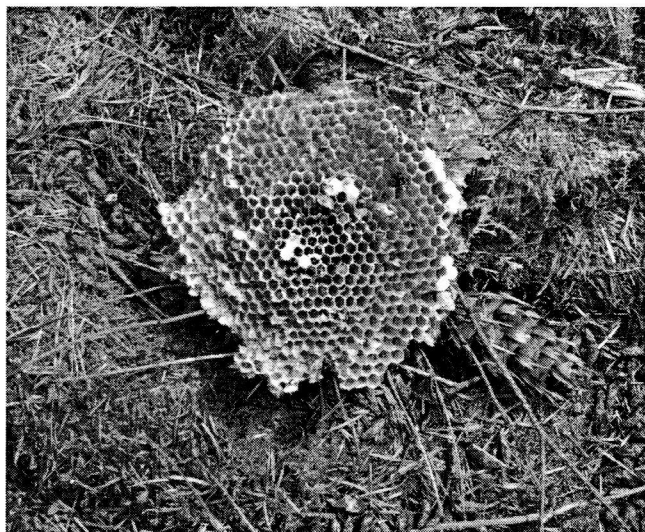

Gebied (gemeente)	Aantal exemplaren	Aantal territoria	Geschat aantal territoria
Landschotse Heide N.W. (Middelbeers)	5	1	1
Landgoed de Baest (Oostelbeers)	2	1	2
Het Stuk (Diessen)	0	0	?
Beerse Broek (Netersel-Westelbeers)	3	1	1
Oirschotse Heide – 's Heerenvijvers (Oirschot)	0	0	0
Oirschotse Heide NW (Oostelbeers)	2	1	1
Bos tussen Vessem en Middelbeers	3	1	1
Buikheide-Halve Mijl (Vessem-Veldhoven)	3	1	1
Heieinden Hoogeloon	0	?	?
Spreeuwelse Heide Diessen	2	?	1
Gemeentebossen (Eersel – Veldhoven)	2	1	1
Hocht-Dommelbeemden (Waalre)	0	?	?
Moormanlaan Knegsel - Veldhoven	1	?	?
Het Goor Liesdijk Neterselse Heide	0	?	?
Beekdal Oude Toren - Middelbeers	0	?	?
Beekdal Groote Beerze Hapert tot Casteren	?	?	?
Molenvelden-Zandoerlese Bossen	?	?	?
Aerlese Heide (Oirschot-Eindhoven)	2	?	1
Hoogeloos Bos (Hapert)	1	?	?
Beekdal Run (Schadewijk-Stevert Steensel)	?	?	?
Omgeving Knegsel (Eersel-Hoogeloon)	?	?	?
Landgoed de Wielewaal Eindhoven	2	1	1
Vlasrootvennen (Veldhoven)	2	1	1
Totaal		9	12

Tabel 2. Onderzochte gebieden in 2004 : aantal waargenomen Wespendienven en geschat aantal territoria in het desbetreffende gebied

Vondst van jonge wespendif die uit de nest gevallen was.

In de Baest werd een jonge Wespendif gevonden onder de nestboom. Het nest is waarschijnlijk door een van de zomerstormen schuin gewaaid waarna het jong(en) op de grond is gevallen. Gezien het totaal van 39 meetbare wespenraten (figuur 3) was dat al een aantal weken geleden gebeurd. Dit was wel een zeer opmerkelijke ervaring. Gelukkig dat de vogel verder in een goede conditie was, en dat hij later succesvol is 'op'gevlogen. Dit is dus een duidelijk bewijs dat een jonge vogel die op de grond geraakt niet bij voorbaat als verloren beschouwd moet worden.

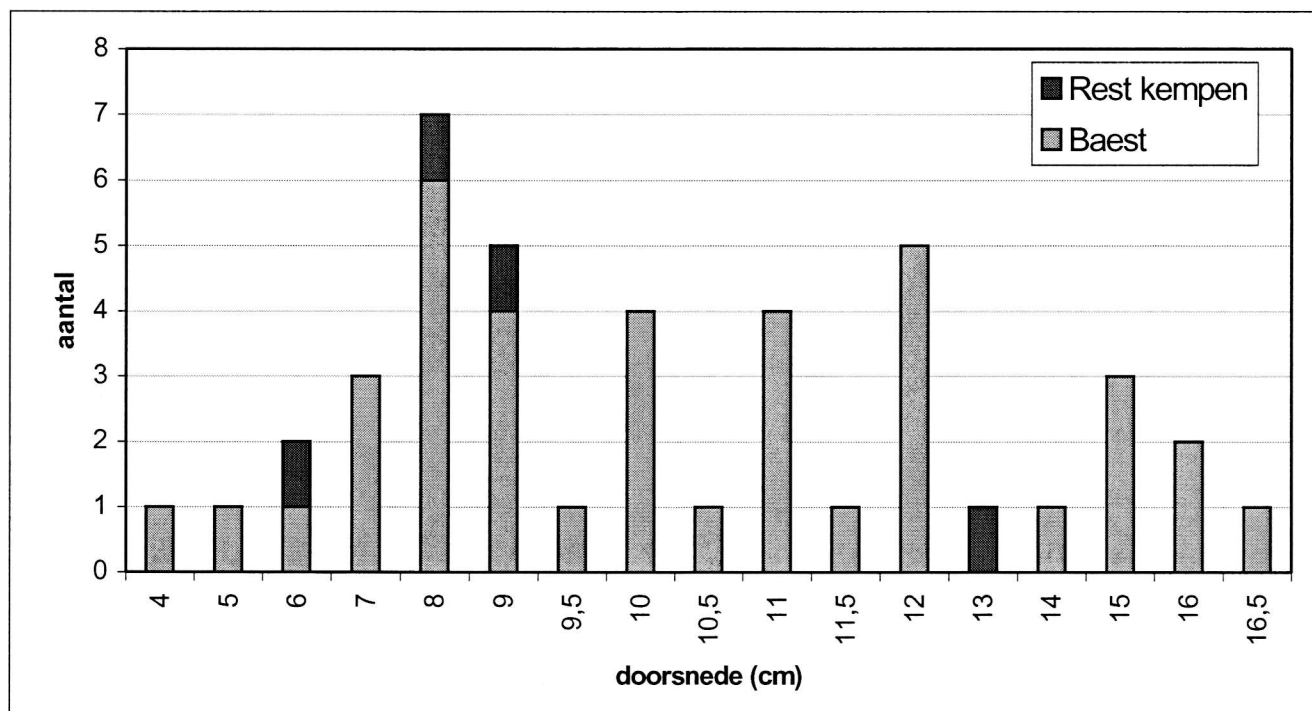

Wespenraat

Foto: Wim Deeben

Figuur 3. Doorsnede van de in de Kempen bij het nest gevonden wespenraten

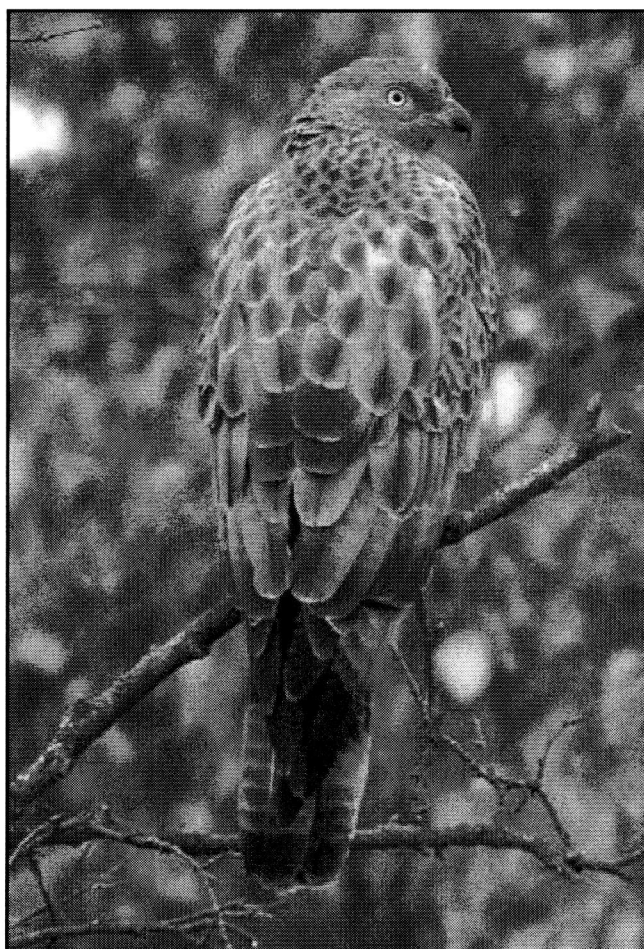

Plannen voor 2005

Het is de bedoeling om in navolging van 2004 weer hetzelfde proefgebied te onderzoeken. We moeten opnieuw gaan proberen weer zoveel mogelijk nesten op te sporen en te volgen tijdens het broedseizoen. Voor elk nest wat we vinden, willen we een zo betrouwbaar mogelijk beeld krijgen van het broedsucces. Het is daarom uitermate belangrijk om naast het vinden van nesten deze ook tijdens het broedseizoen te blijven volgen door middel van enkele vervolgccontroles. Deze nestcontroles zijn noodzakelijk omdat broedsels soms nu eenmaal mislukken.

Daarnaast is het erg belangrijk om van de waargenomen vogels zoveel mogelijk een vleugeltekening te maken zodat er vastgesteld kan worden hoeveel vogels actief zijn binnen het onderzoeksgebied.

In dit tweede jaar is ook weer eens gebleken dat we niet alleen de grotere bosgebieden in de gaten moeten houden, maar dat de aandacht ook moet gaan naar kleine bosjes die in het agrarische gebied liggen. Met name die bosjes die in of tegen beekdalen aan liggen.

Wespindief (man)

Foto: Robert Kastelijn

Wespennest

Foto: Wim Deeben

Gravende Wespendief

Foto: Henk Musters

Dankwoord

Dank aan alle mensen die waarnemingen hebben ingestuurd via ORNIS.

En vooral dank aan allen die hun medewerking hebben verleend: Peer van de Akker, Fred de Blom, Wim Deeben, Dirk van Dingenen, Kees Goudsmits, Piet van Happen, Tom Heijnen, Bert van Herk, Frans Huijbers, Bep Janssen, Klaas de Jonge, Robert Kastelijn, Jan Kolsters, Wilma Meurs, Chris Mulder, Henk Munsters, Geert Sanders, Jap Smits, Wil de Veer, Nico Venema, Pieter Wouters, Piet Wuyts, en Peter Zomer.

Literatuur

Bijlsma, R.G., 1997. Handleiding veldonderzoek roofvogels. Vogelbescherming Werkgroep Roofvogels Nederland. KNNV uitgeverij.

Kessel, J. van & Wouters P., 2001. Een eerste verkenning naar het voorkomen van Wespddieven in de Kempen in 2001. Blauwe Klauwier 27 (2): 7-11

Kessel, J. van & Wouters P., 2002. Een tweede verkenning naar het voorkomen van Wespddieven in de Kempen in 2002. Blauwe Klauwier 29 (1): 2-16

Kessel, J. van & Wouters P., 2004. Onderzoek naar Wespddieven in de Kempen 2003. Blauwe Klauwier 30 (1): 9-15

Maanen, W van, 2000. Reproductiestrategie van de Wespddief *Pernis apivorus* in Noord-Nederland. Limosa 73: 81-86

